

Matrikulsnummer 11a og 11b

Af en Aggerejendoms historie.
Af KR. MADSEN

Hvis man i gamle dokumenter, skøder el. l. søger oplysninger om Agger sogn, støder man gang på gang på, at en mand benævnes enten fisker eller også husmand og fisker. Når det sidste er tilfældet, kan man som regel være sikker på, at han ved siden af sit fiskeri også har et landbrug. Vi har her et minde om den tid, da Agger, oprindelig Øster Agger, var et af sognets otte landsbyer med god agerjord. De andre syv var nordpå Vester Agger, hvoraf der endnu er et par huse tilbage, Sønder Aalum og Nørre Aalum, hvorfra der endnu findes huse, som blev flyttet til Øster Agger. Og syd på var der Bollum, Nabe, Toft og Røn. Alt dette er for største delen lagt øde af havets gennembrud og sandflugten. Tilbage er kun Øster Agger, det nuværende Agger, og Røn, det nuværende Thyborøn.

En af mine tipoldefædre på fædrenes side, Christen Madsen, boede i Øster Agger for omkring ved to hundrede år siden. Hans data kender jeg ikke, men han var antagelig både husmand og fisker, da han ejede matrikulsnumrene 11a og 11b af Øster Agger by.

Fra 1805 har jeg liggende et lånedokument, hvorefter hans søn, min tipoldefar, Therkild Christensen i Øster Agger, til brug ved overtagelsen af sit fødested optager et lån i "Hans Majestæts Kongens Kasse" på 110 Rdl. - Therkild Christensen var født i Øster Agger i 174 og døde 8. oktober 1838. Han var gift med Karen Nielsdatter, hvis far, altså en anden af mine tiptipoldefædre, var Niels Josephsen af Øster Agger, født i 1731. I kirkebogen benævnes han "Broemand", en titel, jeg ingen forklaring har på. Er der mon andre, der har det?

Vi får i dokumentet at vide, at ejendommen er tillagt "Hartkorn, Agre og Eng - 3 Skp. 1⁵/₃₄ Alb." og desuden "den mig af Gade-Grønningerne og Klitterne - (altså fællesjorden Kr. M.) tillagte anpart".

Her følger så gældsbevets tekst:

*Jeg underskrevne
Therkild Christensen*

Der har tilkiøbt mig mit Fødested i Agger Sogn i Thisted Amt, tilstaaer herved og vitterlig gjør Giæld skyldig at være til Hans Majestæts Kasse den Sum: 110 Rdl. - skriver eet Hundrede og Tie Rigsdaler Dansk Courant, som ifølge Kongelig allernaadigst Resolution af 23de Augustii d. Aa. er lånt og forstrakt mig af bemeldte Kasse til Kiøbesummens Betaling for Stedet. Thi forpligter jeg herved mig og mine Arvinger, een for alle og alle eller nogle for een, til at forrente og successive at tilbagebetale denne Kapital i en Tid af 41 Aar ved aarligen af Kapitalens oprindelige Beløb at svare Kapital-Afdrag og Renter 5, siger fem Procento, hvoraf 4 Procento af den hver Gang skyldige Kapital regnes som Rente og det overskydende tages til Afdrag paa Kapitalen selv.

Og hvilken aarlig Betaling i Thisted Amtsstue til hvert Aars Snapstingstermin, første Gang til Snapstingsterminen 1806 for den forfaldsmæssige Tid, og siden til hvert paafølgende Snapstingstermin, hver Gang for et helt Aar. - Dog saaledes at det stedse skal staae mig frit for med et

større Afdrag, hvis jeg skulle se mig i Stand til at udrede samme, at afbetale denne min Giæld paa kortere Tid end de bestemte 41 Aar, naar jeg i Forvejen meddele saadant for den Kongelig Finantz-Kasse Direction.

Paa det at den Kongelige Kasse imidlertid for den mig saaledes laante Kapital med paaløbende Renter kan være fuldkommen betrygget, pantsætter jeg bemeldte Kasse herved med første Prioritets- og Panterrettighed det mig efter Skiøde af 16de Junii 1805, som er læst og protocolleret under Retten den 6te Martz 1806, ejendommeligen tilhørende og i Øster Agger Bye - Agger Sogn, Thisted Amt, beliggende Sted med alle til- og underliggende af Fællesskabet udskiftede Jorder, bestaaende af Hartkorn, Agre og Eng - 3 Skp. 1⁵/₃₄ Alb., og desuden den mig af Gade-Grønningerne og Klitterne tildelte Anpart, samt Stedets Bygninger tilligemed dets nuværende og tilkommende Besætning og Inventarium og alle andre Rettigheder, som mig med dette Sted tilhører, samt hvad jeg allerede nu ejer, eller herefter ejende vorde af Indbo, Effekter, Baade og Fiskeredskaber, intet af hvad Navn nævnes kan i nogen Maade undtagen.

Skulde jeg imidlertid til nogen Termin udeblive med den til Afdragets og Renternes Afholdelse allernaadigst fastsatte eller siden af mig vedtagne aarlige Betalingers prompte Erlæggelse i Thisted Amtsstue eller skulde jeg efterlade forsvarlig at vedligeholde Panterne, skal i hvert af disse Tilfælde den fulde mig laante Kapital eller hvad deraf til saadan Tid maatte restere straks og uden forudgaaende Opsigelse være forfalden til Betaling, og den Kongelige Finantz-Kasse Direction paa den Kongelige Kasses Vegne, være berettiget til efter forudgaaende lovlig Omgang for hele Giælden at tage skadesløs Betaling i Pantet, eller og ved Udpantning paa samme maade som for Kongelige Skatter at lade Afdraget og Renterne inddrive hos mig.

Dette til Bekræftelse haver jeg denne Pante-Obligation, - som uden at dertil gives mig noget Varsel kan paa min Bekostning til Tinge læses og protocolleres, egenhændig underskrevet og forseglet i Overværelse af undertegnede 2de Vitterlighedsvidner.

Øster Agger Bye i Agger Sogn den 14de December 1806.

Therkild Christensen.

Til Vitterlighed:

Fogh. Thøger Laug.

Derefter følger i dokumentet en lang række af øvrighedens påtegninger, bl. a. tinglæsningen og en oversigt over den årlige ydelse på snapstingsterminerne. Ligeledes er der en påtegning om restgældens størrelse, omregnet i den nye mønt, rigsbankdaleren, som man fik ved den nyordning af landets pengevæsen, der kom efter statsbankerotten i 1813.

Den sidste påtegning lyder således:

Da den efter nærværende Panteforskrivning Kapital 89 Rbd. 82½ Skl. Sølv, skriver Firsindstve og ni Rigsbankdaler 82½ Skl. Sølv, ved allerhøjest Resolution af 26de f. M. er eftergivet tilligemed deraf tilbagestaaende Renter, saa kan denne Forskrivning for Retten aflæses og i Panteprotocollen udslettes, dog uden Udgift for den Kongelige Kasse.

Direktionen for Statsgiælden og den synkende (?)
Fond,
den 23. November 1839.

(Herunder syv ulæselige underskrifter).

Hermed er så denne gæld ude af verden, og det har sikkert været en stor lettelse for de pågældende.

En af mine tiptipoldefædre på mødrene side var Joseph Nielsen i Vester Agger. En datter af ham, Ane Josephsdatter, blev i 1812 gift med Christen Christensen Grøn i Øster Agger, som var født i 1761 og døde i 1831. Disse mine tiptipoldeførelde fik i 1813 en datter, Karen Marie Christensdatter.

Mads Iversen i Øster Agger og Voldborg Christensdatter, hun født i 1793 og død i 1836, der var et andet par af mine tiptipoldeførelde, havde en søn, Iver Madsen, der angives at være født i 1809. Hvis dette årstal er rigtigt, har hans mor kun været 16 år gammel, da han kom til verden, men der kan muligvis foreligge en fejlskrivning i kirkebogen.

Iver Madsen blev gift to gange, første gang med en datter af mine førnævnte tiptipoldeførelde, Therkild Christensen og Karen Nielsdatter, og i 1835 overdrager Therkild Christensen sin ejendom til svigersønnen Iver Madsen, og overdragelsesdokumentet, der tillige er aftægtskontrakt, lyder således:

Underskrevne Therkild Christensen, Selvejershusmand boende i Østeragger Bye, Agger Sogn gjøre vitterligt at have solgt og afhændet ligesom jeg herved uden foregaande retslig Kjøbekontrakt sælger, skjøder og med fuldkommen Ejendomsret for sig og sine Arvinger til min Svigersøn Iver Madsen og hans Arvinger det mig efter lovlige tinglæst Skjøde af 16de Junii 1805 tilhørende Huus i Østeragger Bye og paastaaende i Brandkassen assurerede Bygninger og underliggende Ejendomme 3 Fdk. 1 ¹⁵/₃₄ Alb. i Vestervig Klosters frie Hovedgaardstaxt, med indbjerget Avl samt det i Huuset værende og mulig tilhørende Besætning, Boehave og Fiskeredskaber, intet i nævnelig Maade undtagen for Kjøbesum 100 Rbd. = skriver eet Hundrede Rigsbankdaler Sølv paa følgende Vilkaar:

1. at han forsørger mig og min Hustru Karen Nielsdatter vores Levetid med fornøden Huusværelse, Føde, Klæde, Lys, Varme og i Skrøbeligheds eller Sygdoms Tilfælde med behøvende Pleie og Opvartning, men skulde vi imod Forventning ei finde os tilfredse med at boe i Værelse hos ham og Familie og spise ved hans Bord, da forbindes han til foruden fornøden Huusværelse med Seng og Kakkellovn, samt fornøden Ildebrand, at levere os aarligt: 1 Td. Rug, 2 Td. Byg og 1 Td. Malt godt forsvarligt Korn og Maal, som ydes kvartaliter med ¹/₄ Deel. 4 Pund Smør, 4 Oste hver Sommer, 8 Potter Tran, 1

Lispund Kjød, 1 Otting Sild og 4 Torsk hver Efteraar, 2 Læs Hedetørv og 2 Læs Mosestørv, frit gravet, røglet og hjemført i rette Bjergingstid, for os føde et Faar om Vinteren og græsse samme med Yngel om Sommeren, og endelig daglig levere os en Potte sød Mælk eller i Mangel heraf ligesaameget godt Øll.

2. Vores Brød besørger han os bagt, vores Øll brygget ved sit eget ildebrand, og vores Korn besørger han os frit til og fra Mølle, og vi forbeholde os frie Adgang til Huusets Brønd og Kjedel i Grube.

3. Skulde vi som meldt finde os nødsagede til at holde vores egen Husholdning, da forbeholde vi at udtage af Boets Boehave til Brug vores Lintøj, hvad vi nødvendig maatte behøve, hvilket alt ved vores Død skal tilhøre Kjøbereren og Arvinger eller Huusets paa den Tid værende Ejer imod at han eller de bekoster os anstændig og hæderlig Begravelse.

Nærværende Aftægt som efter Nutids Priser anslaaes til aarlig Værdi 16 Rbd. som 5 Gange sammenlagt er 80 Rbd. Dertil kommer Begravelsesomkostninger 20 Rbd. som tillagt Kjøbesum 100 Rbd. bliver ialt 200 Rbd.

Skriver To Hundrede Rigsbankdaler Sølv, skal, saalænge jeg og nulevende Hustru lever, hæfte paa det herved solgte Huus og Ejendomme med 2den Prioritets Panteret næstefter 100 Rbd. - til hvilken Ende dette Dokument bedes tinglæst tillige som Aftægtskontrakt.

Og da Kjøbereren nu ved at indføre min til den Kongelige Kasse nuværende Prioritetsgjæld har tilfredsstillende fyldestgjort og betalt mig Kjøbesummen, og han iøvrigt har forbundet sig, hvilket han ogsaa herved forbindes til, at opfylde de ham efter foran førte paalagte Forpligtelser, saa skal førnævnte Huus med Ejendomme, Avl og Besætning som meldt herefter tilhøre ham og Arvinger med samme Ret og Rettigheder, Byrder og Forpligtelser som jeg hidtil har ejet samme efter forberørte Skjøde, alt mod at han betaler alle paa den solgte Ejendom nustaaende eller herefter paabydende Kongelige Skatter og andre samme vedkommende Afgifter, Forpligtelser til Nationalbanken herunder indbefattet. - For Vejhhjæmmel indestaaer jeg efter Loven. - Til Bekræftelse under mit Navn og Segl i Vidners Overværelse.

Østeragger den 5te Martz 1835.

Therkild Christensen
med ført Pen.

Til Vitterlighed:

A. C. Kirkegaard.

Christen Madsen.

Fremlagt og læst under Hassing-Refs Hlerreders Ret, Torsdagen den 4de Febr. 1836 og protocolleret Folio 383 og 84. - Sælgeren har mod Obligation 14de December 1805 pantsat de herved solgte Ejendomme mod 1ste Prioritet til den Kongelige Kasse for 110 Rdl. omskrevne til 102 Rbd. 66 Skl. Sølv. Dette bliver som overensstemmende med førmeldte Herreders Skjøde- og Pantebøger attesteret.

Fischer.

At der om den i vedhæftede Skjøde mellem os to underskrevne stedfunden Handel ikke har været oprettet skriftlig Kjøbekontrakt, det kan vi om forlanges med Eed bekræfte.

Sælger: Therchild Christensen med ført Pen.
Kjøber: Ivar Madsen.

Nærværende Kontrakt af Værdi 100 Rbd. begjæres udslettet i H. t. vedlagte Dødsattest.
Bay.

Dermed var altså ejendommen matr. nr. 11a og 11b gået over fra min fædrene slægt til min mødrene slægt, men som vi senere skal se, vendte den tilbage, hvor den kom fra.

Da Therchild Christensen i det ovenfor anførte dokument benævner Iver Madsen som sin svigersøn, kan man vel med føje gå ud fra, at Iver Madsen endnu på dette tidspunkt er gift med hans datter. Er dette tilfældet, må hun være død ret snart derefter, for i 1836, altså året efter overtagelsen af svigerfaderens ejendom, indgår han et nyt ægteskab med førnævnte Karen Marie Christensdatter, og disse to blev mine oldeforældre.

I dette ægteskab fødtes der 7 børn, 4 drenge: Terkild, Christen, Mads og Christen. Den sidste Christen var ikke år gammel, da hans far døde i 1851, og må være død meget ung, da hans navn ikke figurerer i de ældste dokumenter. - Der var tre piger: Ane Marie, Karen og Ane. Karen havde en trang skæbne. Hun var åndssvag og krøbling, og jeg har mange gange hørt hende omtale som "æ ståkel". Hun lå til sengs det meste af sin levetid.

Min oldefar Iver Madsen døde den 26. februar 1851, men allerede den 16. september samme år giftede min oldemor sig med Jens Nielsen, kaldet Jens Maae, fra Sønder Aalum. Han var langt yngre end hende, kun godt tyve år gammel. - Et sådant - og vi er tilbøjelig til at sige ulige og hurtigt ægteskab - var på den tid ikke noget særsyn. Det var næsten en nødvendighed. Min oldemor stod efter oldefars død tilbage med 7 umyndige børn, hvoraf det ældste kun var 14 år. Desuden havde hun efter Aggerforhold et ret stort landbrug med 3 køer og mange får. Endvidere havde hun en bådpart, som skulle passes. Det var med den tids sociale forhold simpelthen nødvendigt at få en mand i huset. Retfærdigvis må det vel nævnes, at det nok også har spillet en rolle for Jens Maae, at han nu blev selvstændig som ejer af et landbrug og en bådpart.

Ved Iver Madsens død og hans enkes giftermål skulle der jo skiftes bo, da børnene var umyndige, og her følger nu ordlyden af skiftedokumentet:

Skiftebrev efter Huusmand Iver Madsen i Østeragge. Aar 1851 den 6te September blev forestaaende Skifte foretaget paa Herredscontoret i Oxenbøl (d. v. s. Vestervig Kr. M.) i Skifte forvalterens Fraværelse paa Veisyn af hans konstituerede Fuldmægtig Tüchsen i Overværelse af Skibsted og Lauritsen.

Enken Karen Marie Christensdatter mødte ved sin Laugværge Huusmand Søren Christensen af Vesteragge og bemærkede, at hun har hensiddet i uskiftet Boe efter hendes den 26de Februar d. Aa. afdøde Mand efter meddelt Bevilling, og at den afdøde efterlader sig følgende med hende avlede Børn, nemlig: 1. en Søn Terkild Iversen 13 Aar. 2. en Do. Christen 9 Aar. 3. en Do. Mads 6 Aar. 4.

en Do Christen $\frac{1}{4}$ Aar. 5. en Datter Ane Marie 14 Aar. 6. en Do. Karen 11 Aar. og 7. en Do. Ane 3 Aar.

Som Formynder for disse Børn mødte Huusmand Laust Marcussen af Østeragge.

Laugværgeren opgav og vurderede Boets Ejendele saaledes:

A. Indtægt.

1. Stedet med tilliggende Jorder af Hartkorn
1 Skp. 1 Fdk.....150 Rdl.
2. Besætning, Ind- og udboe.....25 Rdl.
Summa Indtægt.....175 Rdl.

Mod denne Vurdering havde Formynderen intet at erindre, da det er ham bekjendt, at Boets Forfatning er yderst daarlig.

B. Udgift.

1. Gjæld til Kjøbmand Nielsen 30 Rdl. - Mrk. - Skl.
2. Gjæld til Kjøbmand Tilsted 31 Rdl. 1 Mrk. 4 Skl.
3. Gjæld til Villads Christensen 12 Rdl. - Mrk. - Skl.
4. Gjæld til Joseph Christensen 7 Rdl. - Mrk. - Skl.
5. Gjæld til Niels Johansen i Ydby 6 Rdl. 4 Mrk. - Skl.
6. Gjæld til Thøger Kjærgaard 3 Rdl. 2 Mrk. Skl.
7. Den afdødes Begravelse 16 Rdl. - Mrk. Skl.
8. Enkens Begravelse 16 Rdl. - Mrk. Skl.
- Summa Udgift 122 Rdl. 1 Mrk. 4 Skl.
- naar herfra afdrages Indtægter 175 Rdl. - Mrk. Skl.
- Bliver igjen 42 Rdl. 4 Mrk. 12 Skl.

Heri afgaar endvidere Skifteretsomkostninger 6 Rdl. 1 Mrk. 15 Skl.
Beholdningen bliver 36 Rdl. 2 Mrk. 13 Skl.
der fordeles saaledes:

1. Enken Karen Marie Christensdatter faaar Halvdelen som hendes Boeslod 18 Rdl. 1 Mrk. $\frac{6}{4}$ Skl.

Den anden Halvdel tilfalder den afdødes Arvinger saaledes:

Enken Karen Marie Christendatter, Sønnen

Terkild Iversen,
Christen Iversen,
Mads Iversen

- og Christen Iversen (hver) 2 Rdl. 4 Mrk. $13\frac{4}{13}$ Skl.
Datteren Ane Marie,
Karen og Ane, (hver) 1 Rdl. 2 Mrk. $6\frac{17}{26}$ Skl.
saaledes udkommer Beholdning 36 Rdl. 2 Mrk. 13 Skl.

Formynderen fandt intet mod den anmeldte Gjæld at erindre. - De de umyndige Arvinger tillagte Arvelodder blive af Formynderen at anvende til deres Fornødenheder og vilde han indtil videre betroe Enken disse uden videre Sikkerhed. - De Vedkommende fandt intet mod Skiftebehandlingen at erindre og vilde de indestaae Skifteretten for alt Ansvar hvis der maatte vaagne mere Gjæld paa Boet end anførte. - Boet blev derpaa extraderet Enken til fri Raadighed og Skiftet sluttet.
Tüchsen Søren Christensen Laust Marcussen
fm. P. Lauritsen Skibsted

Til Bekræftelse under Haand og Embedesegl.

I Herreds fogdens Fravær
Tüchsen
fm.

Gebyhret betalt og beregnet under Skiftet.

Læst under Hasing-Refs Herreders Ret Onsdagen den 24. April 1862 og derefter protocolleret.

Attest. Iver Madsen staaer indtegnat i Skifteprotokollen som Eier af Mart. n. 11a og 11b i Øster Agger af Hartkorn 2 Fdk. 2¹/₄ Alb. og 2 Fdk. ¹/₄ Alb. hvorpaa ifølge hans Skjøde hviler Aftægtspræstationer.

testeret
Voigth.

At vi undertegnede myndige Arvinger haver modtaget vores Arvepart efter vores afdøde Fader Iver Madsen og vores afdøde Broder Christen Madsen Iversen, hvilket vi med vores Underskrift bevidner i Formynderens Overværelse med Underskrift.

Øster Agger, den 7ende Januar 1872.
Therkild Iversen, Christen Iversen, Mads Iversen, Ane Marie Iversen, Ane Iversen.

Til Vitterlighed: Laust Marcussen, Formynder.

Da Jens Nielsen (Maae) i 1861 giftede sig med Iver Madsens enke, blev han jo ejer af matr. nr. 11a og 11b, og også dette er lovformelig nedfældet i retsligt dokument, der lyder således:

Aar 1851, atten Hundrede og een og Halvtredssindstve, d. 16. September blev Ungkarl Jens Nielsen, tjenende Jens Iversens Enke i Sønderaalum i Agger Kirke ægteviet til Huusmand og Fisker Iver Madsens Enke, hvilket herved i Overensstemmelse med bemeldte Kirkes Ministerialbog bliver attesteret.

Vestervig Præstegaard, d. 22. Marts 1862.
Poulsen,
Provst og Sognepræst for Vestervig og Agger.

Bemeldte Attest bedes tinglæst for mig, der nu er gift med Iver Madsens Enke Karen Marie Christensdatter som Hjemmel for mig paa bemeldte Enkes ved Skifteslutning efter hendes afdøde Mand extraderede Boe, Stervboestedet i Agger med Jorder, Besætning, Baadpart og Fiskeredskaber.

Ø. Agger, den 22. Marts 1862.
Jens Nielsen.

Læst under Hasing-Refs Herreders Ret Torsdagen den 24. April 1862 og derefter protocolleret. Attest: Karen Marie Christensdatter har Adkomst paa Matr. N. 11a og 11b i Øster Agger af Hartkorn 2 Fdk. 2¹/₄ Alb. og 2 Fdb. og ¹/₄ Alb., hvorpaa ifølge et ældre Skjøde hviler Aftægtspræstationer.

testeres
Voigth.

Der skal være orden og retfærdighed i alle forhold, og min mor har mange gange fortalt, at Jens Maae var en

meget retsindig mand. Det stemmer godt hermed, at samme år, 1862, som Jens Nielsen får lovlig tinglæst ejendomsret til stedet, opretter han straks følgende testamente til fordel for sin hustru:

Underskrevne Huusmand Jens Nielsen af Øster Agger opretter herved et sålydende

Testamente.

Da jeg ikke har Livsarvinger er det min med modent Overlæg fattede Villie og Beslutning, at dersom jeg skulle afgaae ved Døden forinden min Hustru Karen Marie Christensdatter, da skal hun uden Skifterettens Mellemkomst og uden Præention af mine Arvinger være og forblive uindskrænket Eier af vort hele Fællesboe, være sig faste Eiendomme, Contanter eller udestaaende Fordringer. Intet i nogen Maade undtagen, og det hvad enten hun indlader sig i nyt Ægteskab eller ikke. - Det bemærkes, at alt hvad jeg ved dette mit Testamente disponerer over - naar fradrages den Enken efter Loven af 21. Mai 1845 § 15 tilkommende Lod (d. v. s. Halvdelen. Kr. M.) ikke overstiger en Værdi af 400 Rdlr. -
Til Bekræftelse med min Underskrift i Notarii publici Overværelse.

Agger, den 27. April 1862.
Jens Nielsen.

At Huusmand og Fisker Jens Nielsen af Østeragger Dags Dato ved sin Nærværelse her paa Herredscontoret i min og underskrevne Vidners Overværelse egenhændig har underskrevet foranstaaende Testamente efter at det høit og tydeligt var oplæst for Comparanten og af ham ved fuldkommen Sindsstyrke ratihaberet - det bliver herved notarialiter attesteret under Haand og Embedssegel.

Herredscontore i Oxenbøl, den 30. Mai 1862.
I den ordinaire Notarii Som Notarialvidner.
? fm. Thorup. Abildhauge.

Iver Madsens og Karen Marie Christensdatters ældste søn Therkild Iversen var født i 1838 og blev i 1861 gift med Karen Poulsen fra Vester Agger. Det er mine bedsteforældre på mødre side. Bedstefar var fisker, men ejede ikke landbrug, og jeg har det indtryk, at de sad meget småt i det. Om det var af den grund, at min mor, Karen Marie Iversen, der var født i 1864, som otteårig, altså i 1872, kom i huset hos sin bedstemor, Karen Marie Christensdatter, som hun var kaldt op efter, og Jens Nielsen, ved jeg ikke, det har måske nok været medvirkende. Men en af grundene var også, at hun skulle hjælpe sin bedstemor med at pleje den syge faster, "æ ståkel". Min mor har fortalt mig, at det somme tider kunne være strengt, men jeg havde det godt, sagde hun, og hun var især glad for Jens Maae, hendes plejefar.

Det var underforstået, at min mor skulle arve sine plejeforældre, men først i 1879 blev det retsligt ordnet gennem tre dokumenter.

Først blev Jens Niensens svagelige steddatter, "æ ståkel", sikret ved en underholdningskontrakt, der lyder således:

Undertegnede Huusejer og Fisker Jens Nielsen af Øster Agger forpligter sig herved til at yde min svage og sengeliggende Steddatter Karen Iversen, der er i Huuset hos mig saalænge hun lever fornøden Husly, Lys, Varme, Vask, fuldkommen og god Kost. Klæder, Sengelejlighed samt enhver særdeles Pleje og Opmuntring, som hendes svagelige og hjælpeløse Tilstand gjør fornøden, kort sagt: alle Fornødenheder uden Undtagelse, ligesom jeg ved hendes Død bekoster hende anstændig Begravelse.

Som Sikkerhed for mine foranstaaende Forpligtelser, der ikke alene skulle paahvile mig, men eventuelt ogsaa mit Steds efterkommende Ejere, giver jeg herved første Prioritets Panteret i det mig (i) Vielsesattest, thinglæst for mig den 24. April 1862, hjemlede Hus i Øster Agger By, Agger Sogn, med underhørende Jorder:

Mart. Nr. 11a af Hartkorn 2 Fdk. 2¹/₄ Alb. Matr. Nr. 11b af Hartkorn 2 Fdk. ¹/₄ Alb.

(Her er i dokumentets margin senere tilføjet: Efter Nedsættelsen ved Ministeriets Resolution af 1866 og 1875:

Hartkorn Matr. Nr. 11a 2 Fdk. 1 Alb. Matr. Nr. 11b 0 Fdk. 0 Alb.) og så fortsætter dokumentet: med Avl og Afgrøde, Besætning og Inventarium samt Brandforsikringssummen for Huset og det pantsatte Løsøre.

Retsanmærkning frafaldes om de paa Ejendommen hvilende Aftægtspræstationer samt om Lejekontrakten til Thøger Andersen om et Stk. Jord.

Som Vederlag for mine foranstaaende Forpligtelser, der for det stemplede Papirs Skyld ansættes til en aarlig Værdi af 200 Kr., der 5 Gange taget udgjør 1000 Kr., har jeg samtidig hermed oprettet Dokument modtaget Afkald fra ovennævnte min Steddatters samtlige myndige Arvinger efter hende, saa at jeg uden Paakrav af disse er berettiget til ved hendes Død at beholde samtlige hendes Efterladenskaber, uden nogensomhelst Undtagelse.

Til Bekræftelse med min Underskrift vidnesfast:

Øster Agger, den 11. Mai 1879.

Jens Nielsen.

Til Vitterlighed om rigtig Underskrift og Datum:
Thøger Sørensen. Peder Andersen.

Læst ved Hassing-Refs Herreders Ret den 15. Mai 1879 og protocolleret.

testeres
Jansen.

Forevist ved Anmeldelsen af Karen Iversens Død.
I Henhold til vedlagte Dødsattest bedes foranstaaende Contrakt udsløst af Pantebogen.

For Vedkommende
Vilstrup.

Aflyst under Hassing-Refs Herreders Ret den 29. November 1883 og Annuleret. - Dødsattest forevist.
Jansen.

Dokumentet, hvorefter Jens Niensens stedsønner og de to steddøtres mænd får udbetalt et pengebeløb og derefter giver afkald på yderligere arvekrav, viser, at Jens Nielsen må have været en dygtig og driftig mand, der har fået ejendommen på fode, den ejendom, hvorom man i

dokumentet fra 1835 skrev, at "Boets Forfatning er yderst daarlig", og ejendommens værdi blev da ansat til 175 Rdl., mens gælden var godt 122 Rdl. Som man vil se af afkaldsdokumentet, er der sket en væsentlig forbedring. - Dokumentet lyder således:

Afkald.

Undertegnede myndige Arvinger efter afdøde Huusmand Iver Madsen af Øster-Agger, nemlig: 1. Therkild Iversen, 2. Christen Iversen, 3. Mads Iversen, 4. Niels Iversen som gift med Datteren Ane Marie Iversen, 5. Thøger Andersen som gift med Datteren Ane Iversen, alle af Agger erklærer herved, at vi af vor Stedfader, Husmand og Fisker Jens Nielsen af Øster Agger ere fyldetsgjorte ikke blot for den Arv, der er tilfaldet os efter vor førnævnte Fader og Svigerfader, og hvorfor vi have kvitteret paagjældende Skifteextrakt, men ogsaa for den Arv, vi have i Vente efter vor nulevende Moder og Svigermoder, nævnte Jens Niensens Hustru Karen Marie Christensdatter, ligesom vi ogsaa af ham har modtaget Fyldestgjørelse for den Arv, vi i sin Tid kunde tilkomme efter vor svage Søster og Svigerinde Karen Iversen, dels derved, at vi hver have erholdt 50 Kroner, dels derved, at førnævnte Jens Nielsen ved et samtidigt hermed oprettet Dokument har sikret nævnte Karen Iversen livsvarig Underholdning, af Kapitalværdi = 1000 Kroner, altsaa ialt Vederlag 1250 Kroner, hvorefter Stempel til nærværende Dokument benyttes.

Thi meddele vi herved for os og vore Arvinger til Fordel for vor Stedfader Jens Nielsen fuldkommen Afkald og Kvittering for omhandlede Fædre-, Mødrene- og Søstre Arv og holder ham fri for ethvert Krav i den Anledning.

Til Bekræftelse med vore Underskrifter vidnesfast.

Agger, den 11. Mai 1879

Therkild Iversen, Christen Iversen, Mads Iversen, Niels Iversen, Thøger Andersen.

Læst under Hassing-Refs Herreders Ret den 15. Mai 1879 og protocolleret.

testeret
Jansen.

Til Vitterlighed:

Thøger Sørensen. Peder Andersen.

Efter sin kones, Karen Marie Christensdatters død gør Jens Nielsen så i 1881 sit endelige testamente. Det oprettes til fordel for plejedatteren Karen Marie Iversen, altså min mor, således som det hele tiden havde været meningen. Når dette først sker ni år efter, at plejedatteren er kommet i huset, kunne det tyde på, at der har været lidt knas i familien, i hvert fald husker jeg tydeligt, at Mors farbrødre, Christen og Mads Iversen, lidt bittert en gang imellem kunne lade falde en bemærkning til mor: "Ja, do fæk jo det hele op te vor folkes!" (Ja, du fik jo det hele oppe fra vort barndomshjem). Så svarede mor altid lidt hvast: "Hår æ fot nøj, så hår æ osse slet foer e!" (Har jeg fået noget, har jeg også slidt for det!) Og det var jo så sandt, som det var sagt, når man tænker på, at hun som otteårig blev sat til at pleje en syg og åndssvag faster, der

tilmed var krøbling. Senere havde hun i mange år sin plejefader på aftægt. Men ham var hun glad for!

Jens Niensens endelige testamente lyder således:

Undertegnede Husejer og Fisker Jens Nielsen af Øster Agger, der ikke har Livsarvinger opretter herved følgende

Testamente.

Naar jeg ved Døden afgaar, da skal alt, hvad jeg efterlader mig, det være sig faste Ejendomme, Løsoreffekter, udestaaende Fordringer eller rede Penge, kort sagt Intetsomhelst i nogen Maade undtagen tilfalde min Plejedatter Karen Marie Iversen, Datter af Husmand Therkild Iversen i Øster Agger.

Dette mit Testamente vil jeg underskrive i Overværelse af Notarius, og jeg begjærer det indført i Norarialprotocollen med den Virkning, at en Udskrift af samme skal være ligesaa gyldig som Originalen, om denne ved min Død skulle være forkommen og ikke paa behørig Maade tilbagekaldt eller forandret. Mit Bo kan for Tiden ansættes til en Værdi af 1000 Kroner.

p. T. Vestervig, den 31. Oktober 1881.

Jens Nielsen.

At foranstaaende Testamente hersteds i Dag i min og Vidners Nærværelse er højt og tydeligt oplæst for Husejer og Fisker Jens Nielsen af Øster Agger, der er mig personlig bekendt, og at han derpaa ved Fornuftens frie Brug ratihaberede Dokumentet som sin sidste Villie. Samt strengt egenhændig underskrev samme. - Dette bliver alt herved attesteret under Haand og Embedsseg.

Vestervig, den 31. Oktober 1881.

I den ord. Not. publ. Hr. Herredsfoged Jansens Fravær.

*Vestergaard,
kst. Fm.*

Som Notarialvidner:

S. Nicolaisen, Kjøbmand, Jens Peter Olesen, Murer, i Tygstrup.

I det ovenfor anførte testamente står der, at arvingen også skal arve udestående fordringer, og i betragtning af, at Jens Nielsen overtog en ejendom, der betegnedes som "yderst forfalden", har vi igen et bevis på, at han har været en dygtig mand, der nu sad så godt i det, at han var i stand til at hjælpe andre med lån, for der var udestående fordringer! I de gamle papirer finder vi nemlig følgende dokument:

Jeg underskrevne Niels Kristian Frost, Gaardmand i Taabel By, Vestervig Sogn, tilstaaer og herved vitterliggør at have modtaget til Laans Kontant 200 Kroner, skriver to Hundrede Kroner Rigmønt af Husmand og Fisker Jens Nielsen i Øster Agger.

Denne Summa, stor 200 Kroner, forpligter jeg mig til at tilbagebetale ham eller hans Arvinger til hvilken 11. Juni eller 11. December Termin det af mig bliver fordret.

Forfalder Betalingen ikke til Tid, underkaster jeg mig den hurtige Retsforfølgning af 25nde Januar 1828.

Til Bekræftelse med min Haands Underskrift og Vidners fast.

Taabel, den 11. December 1882.

Niels Kristian Frost.

Til Vitterlighed:

Niels Iversen. Kristian Nielsen.

Nærværende Bevis for dets fulde Paalydende 200 Kr. med vedhængende Renter transporteres herved til Fisker Søren Martin Madsen i Agger.

Valuta modtaget.

Agger, den 16. juli 1892.

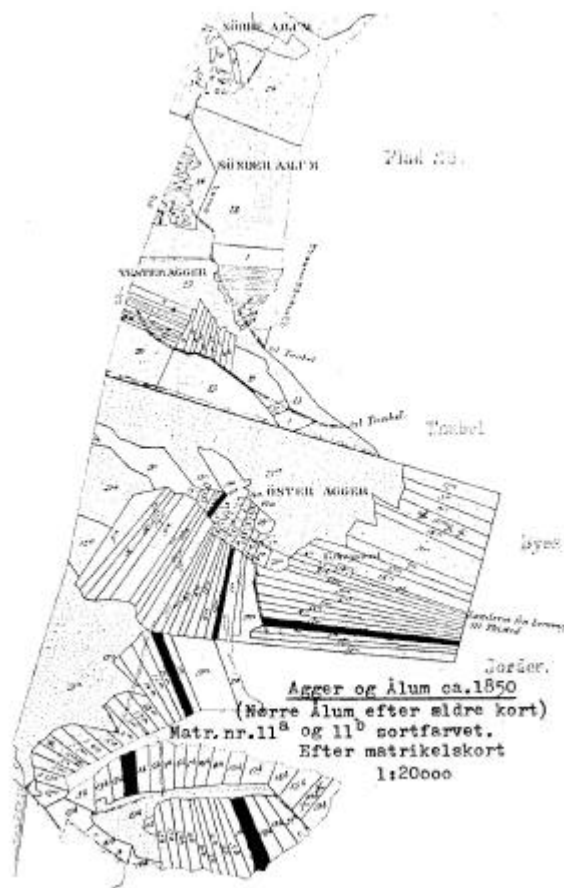
Jens Nielsen,

m. f. P.

Til Vitterlighed:

ifl. D. L. 5-1-7.

Thøger Sørensen. W. Bay.

Og nu nærmer vi os historiens slutning. - Den Søren Martin Madsen, der nævnes i ovenstående gældsbevis, er oldebarn af den Therkild Christensen, der i 1835 solgte ejendommen matr. nr. 11a og 11b til min oldefar Iver Madsen. - I 1884 blev Søren Martin Madsen gift med Jens Niensens plejedatter Karen Marie Iversen, som jo var arving til ejendommen. Disse to er mine forældre, og stedet er dermed gået tilbage til min fædrene slægt.

Som det kan læses ud af de foranstående dokumenter er ejendommens værdi stadig dalende. Hartkornsstørrelsen går stadig nedad, og til sidst er der slet ikke hartkorn på

matr. nr. 11b. Koholdet var omkring 1900 gået ned til to, i den tid, jeg kan huske, til een. Det er havet og sandflugten, der er årsagen. Her kan vi nævne, at i 1825 brød havet igennem tangen og dannede Aggerkanalen ca. 7 km syd for Agger by. Og i de anførte dokumenter ser man tydeligt, at der derefter er sket et stort fald i hartkornstørrelsen. Det samme sker efter gennembruddet i 1854, hvor Thyborøn Kanal dannedes ca. 3 km syd for den da tilsandede Aggerkanal. Det ses også tydeligt af dokumenterne, at derefter er det ude mæd matr. nr. 11b som landbrugsjord.

Hvordan var så ejendommen i mine forældres tid? - Efter et matrikuls kort, udarbejdet i 1911, bestod matr. nr. 11a af 5 lodder. Den ene lod var den, hvor bygningerne lå, lige hvor landevejen drejede syd på over Aggertangen. Det er nu helt borte, opslugt af klitdæmningerne, der jo altid rykker mod øst. Stedet kan endnu findes. Det er et halvt hundrede skridt sydøst for den tyske bunker, hvor signalmasten sidst stod, indtil stormen for nogle år siden væltede den. - En anden lod kaldte vi "æ Sønderhed", Sønderheden, der ligger sammen med andre tilsvarende lodder et stykke syd for vejen, der går gennem Agger by, parallelt med denne. Den var i min drengetid vort vigtigste stykke landbrugsjord, og en del af den benyttes endnu som sådan. Navnet kunne tyde på, at det var opdyrket hedejord, ligesom "æ Narhed", Nørreheden, nord for byen. Der havde vi ikke jord. - Vest for "æ Sønderhed" lå "æ Eng", Engen, ned til Limfjorden. En arm af fjorden, "æ Skywer", Skiveren, gik gennem dens sydlige del. Engen har nok engang været ejendommens vigtigste areal, i hvert fald har den på det omtalte kort fået tillagt større hartkorn end nogen af de andre lodder. - Så var der "æ Hwolm", Holmen, der lå ca. 2 km ude på tangen. Det blev

udelukkende brugt til høslet, men er nu helt ødelagt af digeanlæg og sandflugt. - Endelig var der også under 11a, 1 km ude på tangen, "æ Wester Brækker", jeg aner ikke, hvad ordet "Brækker" betyder. Det blev også brugt til høslet, men ved havets gennembrud i 1911 blev det overalt dækket med 1-2 meter sand og gjort helt værdiløst. - Nævnte matrikuls kort viser to lodder med matr. nr. 11b. Der må engang have været flere. Det ene var "æ Øster Brækker". Det lå ned til Limfjorden, sydøst for "æ Skywer". Det var allerede i min barndom uden egentlig værdi. Der kunne højst græsses et par får en gang imellem. Også dette er nu helt opslugt af sand og digeanlæg. - Endelig er der under 11b en lod, der betegnes som klit. Det har nok ligget vestligere end de andre lodder. Jeg har aldrig kendt det.

Min far døde i 1918, og min mor i 1936. Da var "æ Sønderhed" solgt fra til fars svoger Jens Peter Christensen, der ejede fars fødested. Efter mors død blev ejendommen med "æ Eng" og "æ Hwolm" solgt til skomager Chr. Nørgaard i Agger og gik dermed ud af slægtens eje.

Under 2. verdenskrig ødelagde tyskerne "æ Eng", idet de skrællede grønsværen af og kørte den over til deres flyveplads ved Rom ved Lemvig! På den sandede hedeplade, hvor flyvepladsen var anlagt, skulle der hurtigt skabes et grønsvær. Det gjorde jo ikke noget, hvad det kostede. Danmarks Nationalbank betalte. - Siden har som allerede nævnt hav, storm og sandflugt gjort nye digearbejder nødvendige, og i sidste halvdel af 1940-erne blev stedets bygninger nedrevet. - En Aggerejendoms saga var slut!

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og Vester Hanherred 1975, side 85-101).